

wyłoszone w październiku 2002 roku podczas konferencji nt. „Granice i kraje pogranicza, ich rola w kształtowaniu Europy. Ukraińska przeszłość i perspektywy”. Powiedział on m.in.: „Przyszłość Ukrainy, w tym jej opcji zachodniej, prawdopodobnie zależy od trzech czynników. Od nomenklatury rządzącej w naszym kraju; od sposobu w jaki Zachód (Europa i USA) postrzega swoje interesy na Ukrainie; wreszcie od sposobu, w jaki swe interesy postrzega Rosja. Nomenklatura zachowuje się dwuznacznie. Zachód i tamtejsze środowiska opiniotwórcze, dla których ZSRR to była Rosja, a Ukraina była czymś w rodzaju Teksasu, zajmuje postawę nijaką. Co więcej, po 11 września 2001 roku wyłoniły się nowe układy globalne, a w konsekwencji zmienił się, nie zawsze na korzyść, stosunek Zachodu do kwestii wspierania opcji zachodniej na Ukrainie. Jedynie Rosja prowadzi politykę konsekwentną: jej celem jest powrót do sytuacji sprzed 1991 roku (...) Pomoc w przebudowie elit rządzących na Ukrainie wymaga nie dziesięciu lat, lecz 30 i więcej. Teoretycznie zadanie to należy do samych Ukraińców, jednak zagraniczni przyjaciele Ukrainy powinni pomóc w tej długofalowej pracy. Nie tylko w interesie Ukraińców, lecz także swoim interesie” [22].

Джерела та література:

1. Binkowski H. Traktat między Rzeczpospolitą Polską i Ukrainą o dobrym sąsiedztwie, przyjaznych stosunkach stosunkach współpracy w 15 rocznicę jego podpisania (aspekty bezpieczeństwa) // Polska i Ukraina w kształtowaniu bezpieczeństwa europejskiego (aspekty militarne i pozamilitarne). - Redakcja naukowa: Józef Buczyński, Henryk Binkowski, Przemyśl, 8 marca 2007. - S.129; 2. Brzeziński Z. Wielka szachownica. Główne cele polityki amerykańskiej. - Warszawa, 1998. - S.56; 3. Draus, Polska-Ukraina-Europa // Polska i Ukraina w kształtowaniu bezpieczeństwa europejskiego (aspekty militarne i pozamilitarne). - Redakcja naukowa: Józef Buczyński, Henryk Binkowski, Przemyśl, 8 marca 2007. - S.14; 4. Dz. U. - Nr 126. - 1993. - 20.XII. - Poz. 573; 5. Dziennik. - 2008. - 29-30.XI. - N.279. - S.10; 6. Gazeta Wyborcza. - 2008. - 27.III. - S.21; 7. Hawajko J. Grupy polityczno-biznesowe jako czołowi gracze w polityce ukraińskiej // Polityka zagraniczna Polski. Unia Europejska, Stany Zjednoczone, Sąsiedzi, redaktor naukowy Jacek Czaputowicz. - Warszawa, 2008. - S.337-340; 8. Kapuśniak T. Polityka Polski wobec Ukrainy // Polityka wschodnia Polski. Uwarunkowania, koncepcje, realizacja. - Lublin-Warszawa: Redakcja naukowa Andrzej Gil i Tomasz Kapuśniak, 2009. - УДК: 327(477:498)

S. 220-221; 9. Kuzio T., Wilson A., Ukraine. Perestroika to Independence. - London, 1994. - S.174; 10. Kuźniar R. Droga do wolności. Polityka zagraniczna III Rzeczypospolitej. - Warszawa, 2008. - S. 162; 11. Kwestie te szczegółowo analizuje B. Surmacz, Współczesne stosunki polsko-ukraińskie. Politologiczna analiza traktatu o dobrym sąsiedztwie. - Lublin, 2002; 12. M.in. zamknięto dziennik „Silski Wisty”(28.II.2004), odebrano koncesję rozgłośni „Kontynent”(3.III.2004); 13. Nowa Europa Wschodnia. - 2008. - N.2. - S.13-14; 14. Pietraś M. Stosunki Ukrainy z Sojuszem Północnoatlantyckim // Ukraina w stosunkach międzynarodowych, pod redakcją Marka Pietrasia i Tomasza Kapuśniaka. - Lublin, 2007. - S.354-355; 15. Rzeczpospolita. - 2008. - 3.IV. - S.A-10; 16. Rzeczpospolita. - 2008. - 4.III. - S.A-11; 17. Stępień S. Pomarańczowa rewolucja. Kalendarium i dokumenty wyborów prezydenckich na Ukrainie w 2004 roku. - Przemyśl, 2006. - S.8-9; 18. Surmacz B. Stosunki Ukrainy z Polską // Ukraina w stosunkach międzynarodowych, pod redakcją Marka Pietrasia i Tomasza Kapuśniaka. - Lublin, 2007; 19. Surmacz B. Współczesne stosunki polsko-ukraińskie // Ukraina w stosunkach międzynarodowych, pod redakcją Marka Pietrasia i Tomasza Kapuśniaka. - Lublin, 2007. - S.190; 20. Synowski R. POLUKRBAT (Polsko-ukraiński batalion), w: Ibidem, s. 145-150; 21. Szewczuk A. Na Wschód od Zachodu, „gazeta Wyborcza”. - 2003. - 15-16.II; 22. Tymkiw J. Koncepcje polityki zagranicznej i bezpieczeństwa Ukrainy // Ukraina w stosunkach międzynarodowych, pod redakcją Marka Pietrasia i Tomasza Kapuśniaka. - Lublin, 2007. - S.110; 23. Uchwała Sejmu RP z 31.VIII.1991 roku w sprawie niepodległej Ukrainy // Monitor Polski. - 1991. - Nr 29. - Poz. 205.

Jan Draus

The Formation of the Polish-Ukrainian Relations in 1991-2008 (Thinking Over the Problem)

In the article we analyze processes which influence formation and directions of development of the Polish-Ukrainian relations in the 1990s – early 21st century, their connection with general European and Euroatlantic processes. We examine the objective conditions which demand intensification of these relations and make attempts to determine reasons which may have a negative influence on relations between Ukraine and Poland.

Key words: international relations, Polish-Ukrainian relations, independence, strategic partnership, Euroregions, political crisis, „Orange revolution”, integration processes.

© Віктор Петров
(м. Київ)

ОСТРІВ ЗМІЇНИЙ – ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДИПЛОМАТІЇ

Багатофакторність розвитку сучасного світу визначає необхідність будувати зовнішню політику України на засадах партнерства та співпраці з усіма геополітичними акторами загалом, та сусідніми державами зокрема. Проте, взаємини України та Румунії ускладнюються через невирішеність питань міждержавного характеру, серед яких і ситуація зі

статусом о. Зміїний, розподілом континентального шельфу та визначенням виключних економічних зон. Саме тому в статті здійснюється аналіз витоків формування та принципів вирішення вказаних проблемних моментів українсько-румунських взаємин. Особливої доцільності вивченню задекларованої теми додає той факт, що в 2009 р. було оприлюднено

остаточне рішення Міжнародного суду ООН зі спірного питання.

Ключові слова: острів Зміїний, делімітація, континентальний шельф, виключні економічні зони, Міжнародний суд ООН.

Багатофакторність розвитку сучасного світу, його поліваріантність та різноспрямованість визначають необхідність будувати зовнішню політику України на засадах партнерства та співпраці з усіма геополітичними акторами загалом, та сусідніми державами зокрема. Розвиток дружніх відносин з Румунією підтримується завдяки цілому комплексу факторів взаємодії в різних сферах суспільного життя обох партнерів: політичній, економічній, правовій, гуманітарній, екологічній; співробітництво у напрямку забезпечення прав української діаспори (меншини) в Румунії та румунської в Україні; обмін культурними цінностями тощо. Свідченням ефективності українсько-румунських зносин є факт укладення близько сорока міждержавних угод загального та локального значення.

Проте, взаємини Української та Румунської держав час від часу ускладнюються через невирішеність питань міждержавного характеру, серед яких і ситуація зі статусом о. Зміїний, розподілом континентального шельфу (КШ) та визначенням виключних економічних зон (ВЕЗ). Саме тому видається актуальним як з наукової, так і з практичної точки зору всебічне дослідження витоків формування та принципів вирішення вказаних проблемних моментів українсько-румунських взаємин. Особливої темпоральної доцільності вивченню задекларованої теми додає той факт, що 3 лютого 2009 р. було оприлюднено остаточне рішення Міжнародного суду ООН зі спірного питання.

Метою даної статті є дослідження важливого досвіду, що отримала українська дипломатія у ході вирішення такого складного питання з точки зору міжнародного права та двосторонніх відносин.

Відповідно, завданнями слід визначити вивчення переговорного процесу з приводу приналежності та статусу о.Зміїного; з'ясування мотивації формування офіційної позиції обох сторін відносно проблемного питання та аналіз втрат та здобутків держав в результаті вирішення спірного питання в Міжнародному суді ООН.

Слід відзначити, що на даний момент практично не існує комплексного ґрунтового дослідження даної актуальної проблеми. Серед вітчизняних праць слід виділити монографії Національного інституту стратегічних досліджень „Стратегічні інтереси України в країнах чорноморського регіону та проблеми національної безпеки” під редакцією д.ф.н. Б.Парахонського, „Военна безпека України на межі тисячоліть” під редакцією д.політ.н. А.Перепилиці, а також роботи д.і.н. С.Віднянського „Українсько-румунські відносини в загальноєвропейському контексті”; д.і.н. С.Кульчицького „Визначена наслідками світових воєн”; д.політ.н. О.Парахонського

„Україна і південно-східна Європа”; к.військ.н. О.Маначинського „Троянський Конь українсько-румунських отношеній”. У зазначених дослідженнях аналізується становлення українсько-румунських відносин на різних етапах державотворення, основні аспекти зовнішньої політики Румунії стосовно України, характер та зміст міждержавних протиріч, спектр загроз національній безпеці нашої держави [14].

Однак найбільший інтерес викликає доробок у даній галузі д.політ.н. І.Варзаря та к.політ.н. М.Петрова. Зокрема, перший виокремлює три т.зв. дугоподібні смуги напруги. Одна з них, чорноморська румунська парабола, на думку науковця, останнім часом інтенсивно впливала на раніше малопомітну точку в Чорному морі – о.Зміїний. Через це, начебто, затягувався процес делімітації державних кордонів між нашими країнами і укладення між ними довгострокових базових політичних Договорів [11, с. 394].

В свою чергу, М.Петров досліджує проблему приналежності та статусу о.Зміїний з точки зору динаміки її розвитку, зупиняється на особливостях перебігу українсько-румунського переговорного процесу з даного питання та вивчає специфіку висвітлення ситуації навколо цього питання в центральних друкованих мас-медіа Румунії [15].

Не можна оминати дослідження проблеми приналежності о.Зміїний румунського науковця Д.Педуряну. В своїй праці „Острів Зміїний” він відслідковує історію взаємовідносин Румунії та СРСР та, пізніше, України щодо статусу та державно-територіальної приналежності острова, надає прогностичні зауваження та рекомендації щодо застосування методів розподілу континентального шельфу на користь Румунії [21].

Варто зауважити, що суттєвим підґрунтям для здійснення даного наукового дослідження стали такі джерела, як статті та інформативні повідомлення українських та румунських друкованих та електронних ЗМІ [12, 13, 16-20, 22-25], а також низка міжнародних нормативно-правових актів [8, 9, 10].

3 лютого 2009 р., у рамках урочистого засідання у Великій залі Палацу миру в Гаазі, Голова Міжнародного Суду ООН, Р. Хіггінс оголосила Рішення у справі „Морська делімітація у Чорному морі” (Румунія проти України). Рішення, яке є 100-м в МС ООН за підсумками розгляду спірних питань, визнало суверенну юрисдикцію та суверенні права Румунії на 9700 кв. км КШ та ВЕЗ, тобто 79,34% простору, що був предметом спору з Україною.

Безумовно, такий сухий виклад Рішення, його квінтесенція, жодним чином не відбиває складну двосторонню дискусію, яка тривала понад 15 років для України та 42 роки для Румунії, „20 з яких були витрачені на переговори з Радянським Союзом, 6 – на 34 раунди переговорів з Україною, 4 роки і 18 днів – на судовий процес в МС ООН” [2].

Оцінити значимість Рішення Міжнародного Суду для обох держав неможливо без аналізу позицій сторін,

які вони відстоювали протягом усього переговорного періоду, основних напрямків побудови доказової бази.

Ретроспективний аналіз становлення та розвитку румунсько-українських відносин свідчить, що проблема делімітації континентального шельфу та виключної економічної зони двох країн у Чорному морі була чи не найгострішою серед загального комплексу питань, що становили предмет переговорів, саме вона тривалий час залишалася тим каменем спотикання, що відтермінував підписання Базового політичного договору.

Шляхом взаємних поступок у формулюванні багатьох ключових статей, у т.ч. застосовуючи міжнародні стандарти у тих випадках, коли їх погляди на наявні проблеми мали досить відмінний характер, зокрема щодо захисту прав відповідних національних меншин в обох країнах, Київ та Бухарест все ж таки змогли належним чином узгодити та 2 червня 1997 р. підписати Договір про відносини добросусідства і співробітництва між Україною і Румунією.

Його суттєвою відмінністю від інших міждержавних документів подібного характеру стала наявність Обмінних листів міністрів закордонних справ України та Румунії, які були невід'ємною частиною Договору та містили низку важливих положень щодо майбутнього розв'язання проблеми делімітації КШ та ВЕЗ двох держав у Чорному морі – питань, які договірні сторони так і не змогли вирішити на той час. У такий спосіб країни змогли продемонструвати міжнародному співтовариству та громадськості налаштованість на розвиток мирних, цивілізованих норм співіснування навіть за наявності певних суперечок, закріпити відповідний статус-кво у двосторонніх взаєминах, створити політичну та юридичну основу для їх розширення у майбутньому.

Водночас, договір став своєрідним прикладом того, що його наявність не обов'язково означає вирішення усіх проблемних питань: відповідно до частини другої ст.2 Договору та п. 4 його Додатку (Обмінних листів) сторони планували досягнути згоди щодо делімітації морських просторів шляхом укладання відповідної Угоди. Важливою особливістю Обмінних листів був той аспект, що вони визначали принципи та процедури, на підставі яких сторони мають будувати свої підходи до розмежування КШ та ВЕЗ, а також погоджувалися, що у випадку недосягнення, справа буде вирішена Міжнародним Судом ООН [8].

Тривалий час переговори стосовно Договору про режим українсько-румунського державного кордону, співробітництво та взаємну допомогу з прикордонних питань, а також Угоди про делімітацію КШ та ВЕЗ обох держав у Чорному морі відбувалися в одному пакеті, оскільки мали певні спільні дотичні моменти та розглядалися нерозривно одне від одного. Попри це, підготовка тексту Договору просувалася значно швидше, обговорення Угоди практично не давало позитивних результатів.

Одне з основних питань, щодо якого дипломати сусідніх держав не могли дійти згоди, - визначення

точки, яка буде початковою для делімітації КШ та ВЕЗ двох країн. У Києві вважали, що нею має бути точка стику територіальних вод України й Румунії, координати якої визначено ще у ст. 1 Договору. Румунська дипломатія наполягала на своєму варіанті її визначення: провести від сухопутного кордону умовну лінію, що проходитьиме рівновіддалено від українського й румунського берегів. А вже потім визначити точку на дузі, що позначає територіальне море України та Румунії навколо о. Зміїний [12].

Найгостріші суперечки усе ж таки точилися навколо статусу о. Зміїний. Українські дипломати переконували, що це повноцінний острів, підпадає під усі параметри, зафіксовані у трьох пунктах ст. 121 глави 3 („Режим островів”) Конвенції ООН з морського права [10]: він не затоплюється під час припливів, там функціонують пошта, магазин, причал, маяк. На острові ростуть дерева, є власна питна вода, там живуть люди. Загалом, острів Зміїний придатний для життя людини і господарської діяльності. Отже - має право на КШ та ВЕЗ.

Румунська сторона однозначно стверджувала, що це - скеля, по відношенню до якої мають застосовуватися ті ж самі положення ст. 121 Конвенції Монтего Бай. Скелі, умови яких унеможливають розвиток повноцінної життєдіяльності, тобто існують без необхідних для цього природних ресурсів та умов для власної економічної діяльності, не мають права на виключні економічні зони та континентальний шельф, проте мають право на територіальне море у 12 морських миль.

В цьому контексті румунська сторона посилалася на рішення Міжнародного арбітражного суду, який проігнорував англо-нормандські острови (Англо-нормандські острови мають площу у 195 км кв та населення у 130000 осіб), які розташовані поблизу французького узбережжя, при встановленні лінії делімітації морського кордону між Францією та Великобританією [21].

Україна та Румунія по-різному підходили і до методології делімітації континентального шельфу і виключних економічних зон. Підпункт b пункту 4 додаткової угоди до базового політичного договору передбачає, що буде застосовано “принцип лінії рівновіддаленості у районах делімітації, де береги є суміжними, і принцип лінії медіани в районах, де береги є протилежними”. Жодна з сторін цього не заперечувала. Але якщо Київ пропонував при розмежуванні враховувати о.Зміїний та провести лінію між ним і румунським берегом, то Бухарест - тимчасову лінію без урахування українського острова.

Румунська сторона виходила з того, що делімітація має проводитися у відповідності до міжнародного права та загальної практики юриспруденції в цій сфері, а саме як вирішувалися аналогічні питання між Данією та Норвегією у 1993 р., Канадою та США у 1998 р., Бахрейном та Катаром у 2001 р., Камеруном та Нігерією у 2002 р. Цей метод під назвою “методу

рівновіддаленості / спеціальні обставини” є досить відомим, використовувався при укладанні багатьох двосторонніх угод. Виходячи з цього методу, позиція румунської сторони щодо делімітації передбачала дотримання наступних етапів: визначення берегових ліній для делімітації; проведення тимчасової лінії делімітації, рівновіддаленої від берегових ліній; визначення можливих спеціальних обставин, що можуть виникнути в зоні делімітації; корегування тимчасової лінії делімітації із врахуванням остаточних результатів вивчення впливу спеціальних обставин та проведення остаточної лінії делімітації [21].

Київ і Бухарест по-різному підходили і до застосування методу пропорційності та принципу справедливості. Українська дипломатія, з огляду на принцип справедливості, акцент робила на методі пропорційності. Відповідно до нього, сектор континентального шельфу й виключної економічної зони повинен розподілятися між двома державами з урахуванням співвідношення протяжності усієї берегової лінії однієї країни до довжини такої лінії іншої держави [19]. Між Україною та Румунією це співвідношення складалося приблизно 5:1 на користь нашої країни [12].

Час від часу сторони, особливо румунська, вдавалися до певних тактичних кроків, які, на думку їх експертів, могли б змінити ситуацію та сприяти зближенню позицій. Якщо у питанні підготовки Договору вони усе ж таки сприймалися, то після аналізу пропозицій щодо тексту Угоди, переговорні сторони чітко визначали для себе їх сутність і той факт, що вони лише завуальовують наявність протиріч, але жодним чином не усувають їх.

Після завершення XVII раунду переговорів (квітень 2003 р., м. Київ) глава румунської делегації, державний секретар МЗС Румунії К.Дяконеску, чіткіше розкрив сутність протиріч: переговори з проблеми о.Зміїний вплинуть на розподіл КШ, який є справжнім гордієвим вузлом у двосторонніх дискусіях. Політик додав: „Міжнародне право надає нам право на 12 миль. Вони [українська сторона] хочуть, щоб розмежування було якомога ближче до румунського узбережжя, точніше, за 9 миль... Між 9 милями та 12 милями не має місця для переговорів” [18].

Вже у період, коли справа розглядалася у Гаазі, К. Дяконеску висловився ще точніше: „боротьба між Румунією та Україною навколо о.Зміїний для румунської сторони в першу чергу є боротьбою за збереження цілісності румунських територіальних вод, на кону знаходиться не тільки нафтові і газові ресурси, які були знайдені в зоні, але які не можуть експлуатуватися, а й суверенітет Румунії на частину власної історичної території” [1].

Румунія була впевнена, що українській острів не впливатиме на розподіл шельфу, але певні побоювання все ж існували, тому час від часу з боку деяких політологів та юристів висувалися пропозиції щодо можливості повністю зняти претензії України

по делімітації шляхом поновлення вимог Румунії повернути їй о.Зміїний [24]. Звичайно, такі дії мають значною мірою гіпотетичний та авантюристичний характер, проте вони достатньо виразно характеризують ступінь готовності румунського суспільства виступити на захист національних інтересів.

Слід відмітити, що як до, так і після направлення Меморандуму до Міжнародного суду будь-які дії України, спрямовані на поліпшення умов життя для мешканців острова, проектів щодо використання у майбутньому, уважно відслідковувалися румунською стороною та викликали її роздратування, що, як правило, матеріалізувалося у вигляді відповідних нот та комюніке Міністерства закордонних справ [6].

Підписання українсько-румунського Договору про режим державного кордону, що відбулося 19 червня 2003 р. (м. Чернівці) було широко прокоментовано у Румунії і отримало переважно схвальні відгуки. При цьому, поряд з констатацією важливості Договору для двосторонніх відносин та процесу інтеграції Румунії в євроатлантичний простір, ним визначено лише сухопутний кордон; залишається низка проблем, які стосуються морського кордону; останньою інстанцією вирішення суперечності між двома країнами щодо розмежування континентального шельфу у Чорному морі є Міжнародний суд в Гаазі [17, 20].

XXIII-й раунд українсько-румунських переговорів, що відбувся 9-10 липня 2004 р. в Ялті, зафіксував, що сторони продовжують дотримуватися діаметрально протилежних позицій, і, як очевидно вбачав Бухарест, підстав очікувати, що ситуація зміниться найближчими місяцями, не було. Неминучість судового розгляду питання стало очевидною для обох сторін, залишалось відкритим питання лише часу, коли це станеться.

Таким чином, звернення Румунії до МС ООН з проханням розглянути справу про делімітацію континентального шельфу та виключних економічних зон двох країн у Чорному морі, що відбулося 15 серпня 2004 р. шляхом подання до Секретаріату Суду Меморандуму [5], не стало несподіванкою для МЗС України. Формальною підставою для звернення румунської сторони до Міжнародного суду ООН стала відсутність прогресу в двосторонніх переговорах, що повністю відповідало підпункту h пункту 4 Додаткової угоди до Базового політичного договору між Україною та Румунією.

Відновлення переговорів у 2005 р. внаслідок домовленостей, досягнутих між міністрами закордонних справ України Б.Тарасюком та Румунії М.Унгуряну під час їхньої зустрічі 22 березня 2005 р., обумовило проведення чотирьох засідань експертних груп, що в умовах провадження справи у Суді жодним чином не вплинуло на перебіг подій. Сторони більше не поверталися до офіційного обговорення проблеми, їх зусилля, відповідно до рішення Суду від 19.11.2004 р. [7] були зосереджені на підготовці процесуальних документів.

Усні слухання учасників процесу, що відбулися у вересні 2008 р., нічого нового до позицій сторін не внесли, хіба що додали певної зухвалості у прогнозах Бухареста щодо майбутнього рішення. На думку відомого румунського політичного оглядача, А.Урсу, одного з небагатьох, хто намагався зберегти реалістичність поглядів на ситуацію у цілому, інформаційне тло, яке супроводжувало у Румунії судовий процес в МС ООН, був спрямований на створення в офіційного Бухареста поки що штучного образу переможця. За його словами, „це зрозуміло чому – румунська зовнішня політика на сьогоднішній день не досягла жодного вагомому результату, окрім вступу Румунії в НАТО та ЄС, які насправді були кон'юнктурними досягненням” [4].

Тому абсолютно природною була загальна атмосфера національної ейфорії у зв'язку з рішенням Міжнародного суду ООН в Гаазі у справі „Румунія проти України” від 3 лютого 2009 р. На усіх рівнях, від Президента Т.Бесеску до засобів масової інформації (друкованих, телебачення, радіо, електронних) мусувалося декілька основних тез:

- Румунія отримала беззаперечну перемогу щодо відстоювання власних інтересів у тривалому спорі з Україною. Виходячи з того, що проблема Зміїного була успадкована Україною від СРСР внаслідок юридично далеко недосконалого способу передачі острова у 1947 р. до його складу, Бухарест вважає, що у такий спосіб він повернув собі частину території, конфіскованої у той час, без війни. Більше того, Б.Ауреску, Уповноважений Румунії в МС ООН, вважає, що це самий видатний успіх румунської дипломатії з поширення юридичного суверенітету країни починаючи з 1918 р. (часу створення Великої Румунії).

- внаслідок позитивного для себе рішення Румунія отримала майже 79,3% спірної території, де розташовані родовища газу нафти із загальними запасами відповідно 70 млрд. кубів природного газу та 10-12 млн. тон нафти, комерційна вартість яких, за підрахунками румунських фахівців, складає 30 млрд. доларів, може забезпечити енергетичну незалежність Румунії щонайменше на 15 років, що складає 20% ВВП Румунії у 2009 р. [6].

- головне положення української сторони щодо можливості впливу острова на делімітацію виявилася побудованою на хибних тезах, тому не була взята до уваги суддями.

- Рішення МС ООН є успіхом застосування міжнародного права. Воно, як наслідок, є вигідним для Румунії, яка постійно дотримувалася формули делімітації, яка відповідає нормам міжнародного права та, очевидно, справедливим рішенням, вигідним, як свідчать заяви українських високопосадовців, і для України.

Дійсно, українська сторона в особі Уповноваженого України в МС ООН В.Василенка, Заступника міністра закордонних справ України О.Купчишина, речника МЗС В.Кіріліча дала схвальну оцінку Рішенню Міжна-

родного суду, головним наслідком якого для України стало „відхилення всіх претензії щодо острова Зміїний”. Проте, пише Adevgtul, „преса та аналітики з України спростовують офіційні висловлювання, говорячи про найбільшу дипломатичну невдачу Києва за останні роки”. З посиланням на думку експерта Інституту зовнішньої політики при Дипломатичній академії МЗС України О.Палія зазначається, що „рішення не є сприятливим для України”. Такої ж думки дотримується і директор української філії Інституту країн-учасниць СНД В.Корнілов, підсумовує видання [22].

Як виявилось, не вся політична еліта України виявилася готовою визнати офіційну точку зору щодо Рішення, внаслідок чого на порядок денний Верховної Ради було поставлено питання щодо заслуховування відповідної інформації Міністра закордонних справ В.Огризка. Кваліфіковані, добре аргументовані пояснення міністра щодо суті протиріч, періоду їх виникнення та домовленостей, за яких умов вони можуть бути вирішені, не завадили народним депутатам винести постанову щодо його відставки.

Вбачається, що Рішення Суду, яке не викликає жодної підозри з точки зору його об'єктивності та справедливості, не повинно було б стати підставою для чергової хвилі політичної пристрастей, що вірують в Україні, зведення міжпартійних рахунків, проте сталося саме так, що, звичайно, не додає позитиву іміджу нашої державі.

Було б неправильним зазначити лише негативні аспекти вирішення тривалого міждержавного спору. Насамперед, таку ухвалу Суду варто враховувати у випадку продовження патової ситуації, що зберігається у переговорному процесі між Україною та Росією щодо становища у Керченській протоці. Крім того, Рішення МС ООН матиме позитивний вплив як у двосторонньому, так і в регіональному контексті як приклад форми вирішення спірних питань у розширеному регіоні Чорного моря. Адже тривала суперечка вирішена цивілізованим шляхом, обидві сторони зобов'язалися визнати рішення МС; кожна з них у цілому отримала можливості для застосування подальших заходів щодо розробки зони, що віднесена Судом до сфери їх компетенції.

Слід віднести до позитивних і той момент, що в результаті вирішення спірного питання, вказані вище аспекти двосторонніх відносин не гальмуватимуть плідну взаємодію України та Румунії в майбутньому як на міждержавному рівні, так і в рамках співпраці у Чорноморському регіоні та на європейських теренах. Сторони мають можливість сконцентруватися на подальшому розвитку взаємин у різних сферах суспільного життя, насамперед, у політичній, культурно-гуманітарній, транскордонного співробітництва тощо.

Джерела та література:

1. Поточний архів МЗС України. Заява Дяконеску К. від 12.02.2007; 2. Поточний архів МЗС України. Офіційна заява Уповноваженого Румунії в МС ООН

Б.Ауреску стосовно Рішення міжнародної судової інстанції у справі про делімітацію КШ та ВЕЗ України і Румунії в Чорному морі. Комюніке МЗС Румунії від 04.02.2009 р.; 3. Поточний архів МЗС України. Посольство України в Румунії. Огляд румунської преси за січень 2003 р.; 4. Поточний архів МЗС України. Посольство України в Румунії. Огляд румунської преси за 2 лютого 2008 р.; 5. Поточний архів МЗС України. Повідомлення МЗС Румунії від 16.08.2004 р. щодо направлення Меморандуму; 6. Поточний архів МЗС України. Повідомлення для преси МЗС Румунії від 19.09.2004 р. Участь керівника румунської дипломатії у сесії Генеральної Асамблеї ООН; 7. Поточний архів МЗС України. Повідомлення МЗС Румунії 25.07.2008. Stabilirea perioadei Audierilor Publice on procesul pentru Delimitarea maritimă on Marea Neagră (România с. Ucraina); 8. Договір про відносини добросусідства і співробітництва між Україною та Румунією // Урядовий кур'єр. – 1997. – 9 червня; 9. Договір про режим українсько-румунського державного кордону, співробітництво та взаємну допомогу з прикордонних питань // Урядовий кур'єр. – 2003. – 17 червня; 10. Конвенція ООН по морському праву. 1982 г. // Морское право: Офиц. Текст Конвенции по морскому праву с прил и предм.указ. – Нью-Йорк. – 1984. – 316 с.; 11. Варзар І.М. Из контекстів минулих літ: Вибране в концептуальних і мемуарних вимірах. – К.: ФАДА, ЛТД, 2003 – Кн. 1: Держава і народ-етнос у політологічному дискурсі. – 592 с.; 12. Кравченко В. Без третього не розібратися? // Дзеркало тижня. – № 29; 13. Маят Ч. та Кокіно А. Румунія виграла в Гаазі 30 мільярдів гіпотетичних доларів // Evenimentul zilei. – 2009. – 4 feb.; 14. Парфенов О.О. Основні аспекти внутрішньополітичної боротьби в Румунії на сучасному етапі та їх вплив на українсько-румунські відносини // Трибуна. – №11-12. – С. 28; 15. Петров М.

УДК: 94(495)„185/187”+94(497.2)„185/187”

Процес формування іміджу України в медійному просторі сучасної Румунії: дис. ... кандидата політ. наук: 23.00.02; - Чернівці, 2007. – 200 с.; 16. Anghelache C. Insula Șerpilor” гтмвне principalr disputr romvno-ucraineanr // Curentul. – 2003. – 19 aprilie; 17. Cornea I. Plescu ei Kucima au semnat Tratatul privind regimul frontierelor // Ziua. – 2003. – 18 iunie; 18. Insula Șerpilor la Ucraina // Ziua. – 2003. – 20 iunie; 19. La Tribunal cu Ucraina // Ziua. – 2005. – 16 aug.; 20. Neuleanu U. Plescu ei Kucima au brtut palma ei au semnat Tratatul de frontiera // Curentul. – 2003. – 18 iulie; 21. Padurean D. Insula Șerpilor. – Constanta: Muntenia, 2004. – 557 p.; 22. Rrdulescu G. Bogdan Aurescu: „Am vrut sr negociez chiar pe Insula Șerpilor” // Adevrrul. – 2009. – 27 feb.; 23. Romvnia ei Ucraina ei-au imprgtoit uscatul // Evenimentul zilei. – 2003. – 18 iunie; 24. Specialieti romvni studiazr revendicarea Insulei Șerpilor // Ziua. – 2004. – 27 octombrie; 25. 22. – 1996. – 14-20 februarie.

Viktor Petrov

Zmiinyi Island – the Experience for the Ukrainian Diplomacy

Relations between Bucharest and Kyiv have been strained for some time over their inability to reach an agreement concerning the delimitation of the continental shelf around Zmiinyi Ostriv in the Black Sea. The 1997 basic treaty signed by the two countries stipulated that negotiations on the shelf's delimitation will continue. Ukraine agreed under that treaty to deploy no "aggressive weapons" on Zmiinyi Island, and, more important, to consider it „uninhabited”. No agreement was reached, that is why in 2004 Romania made an appeal to the International Court of Justice in the Hague as a last resort.

Key words: Serpent Island, Delimitation, Continental Shelf, Exclusive Economic Zones, the UNO International Court.

© Андрій Стецюк
(м. Чернівці)

ГРЕКО-БОЛГАРСЬКА ЦЕРКОВНА БОРОТЬБА НА СТОРІНКАХ РОСІЙСЬКИХ ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ (50-70 pp. XIX ст.)

Вданій статті розкривається ставлення російських газет і журналів до греко-болгарської боротьби за створення автокефальної церкви – Болгарського Екзархату. Визначаються причини, характер та основні етапи греко-болгарської церковної боротьби; встановлюються та розкриваються причини публікацій в періодиці матеріалів з даної проблеми; з'ясовується ставлення російських газет і журналів до церковної боротьби в Болгарії, аналізується бачення, оцінки та перспективи вирішення греко-болгарського церковного конфлікту періодичними виданнями різної політичної спрямованості.

Ключові слова: „російська періодика”, „церковна боротьба”, „Болгарський Екзархат”, „Константинопольський Патріархат”, „слов'янське питання”, „панславизм”, „панелінізм”.

Від Кримської війни і до Східної кризи 1775-1878 pp. громадськість Російської імперії проявляла значний інтерес до політичних процесів на Балканах. Саме тоді формується ідеологія панславизму, з'являються Слов'янські комітети, поширюється рух допомоги південнослов'янським народам, який став одним з чинників російсько-турецької війни 1877-1878 pp. і звільнення Сербії, Чорногорії та Болгарії. Одним з сюжетів, що постійно цікавив російську громадськість, була національно-визвольна боротьба в Болгарії, яка протікала у формі церковного руху за створення незалежної національної церкви. Її сутність, на думку болгарських дослідників, зводилася до руху за визнання болгар як окремого народу [14, с. 272-273], що дозволило б надалі поставити питання про його адміністративну автономію та, в перспективі, державну незалежність від Османської імперії.